גליון
נאה הרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן** שליט"א

תולדות

מכון
באר האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה

© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן העניינים
פרשת תולדות

אמונה ובטחון

ויתן לך אלוקים - כל מה שיש לאדם הוא ממתנת הא-ל ..... **ד**

תפילה

ויעתר יצחק לה' - השמעיני את קולך ..... **ה**

עמידה בנסיונות

ויגדל האיש וילך הלוך וגדל - רק הנסיונות מגדלים ומרוממים ..... **ח**

וידו אוחזת - יעשה מה שבידו והקב"ה יגמור בעדו ..... **יא**

צער גידול בנים

ויתרוצצו הבנים - צער גידול בנים ל"ע ..... **יב**

ספה"ק בת עין

ע"י האמונה שה' הקרה לפניו את המאכל ולא כוחו ועוצם ידו ממשיך על המאכל קדושה נפלאת, דוגמת הקדושה הנמשכת למאכל ע"י תפילה.

מה זה מהרת למצא בני וגו' כי הקרה ה' אלוקיך לפני וגו' (כז כ). וקשה, איך הזכיר יעקב שם שמים ואמר **הקרה** ה', ובאמת היה לו הגדיים **מזומנים, לא במקרה.** וי"ל, שאמר יצחק לעשו (כז ג) צא השדה וגו', פירוש, **לשדה של תפלה**, כמאמר הכתוב (בראשית כד סג) לשוח בשדה, **כדי להמשיך בחינת קדושה במאכל**, וזהו ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי (כז ד), פירוש, טעם של בחינת קדושה, **שזה היה נחמד לו ונאהב מכל דבר.**

וזהו ג"כ כוונת רבקה באמרה ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב, כיוונה ג"כ לבחינת טעם קדושה שיצחק אהב אותו, שהיא היתה יכולה להמשיך בחינת קדושה. וזהו ששאל יצחק את יעקב מה זה מהרת וגו', ר"ל, **שעדיין לא היה שהות להתפלל ולעשות, וא"כ איך יהיה בו בחינת טעם קדושה**, וע"ז השיב כי הקרה ה' אלוקיך לפני, ר"ל, על דרך הכתוב (ישעיה סה כד) טרם יקראו ואני אענה, שלא הייתי צריך להתפלל, כי נעניתי קודם שהתפללתי. גם רמז 'כי הקרה ה'', **שזהו בעצמו בחינת המשכת הקדושה במה שאני מאמין באמונה שלימה שהשי"ת הקרה לפני את המאכל ולא כחי ועוצם ידי עשה לי את המאכל הזה.**

...וזהו שאמר 'ראה ריח בני כריח שדה כו'', שהיה ריחו כריח השדה של תפלה הנ"ל, אע"פ שלא התפלל עדיין, אעפי"כ המשיך בחינת קדושה בשלימות בלא תפילה, כמו המשכת קדושה שהמשכתי ע"י שדה של תפלה, יהי רצון שנזכה לבחינת המשכת קדושה, אמן כן יהי רצון. **(בת עין, פרשת תולדות ד"ה מה זה מהרת)**

סדר ועימוד: **א.י.ש. אשדוד** shwrtz@bezeqint.net

פרשת תולדות

ויתן לך אלוקים - כל מה שיש לאדם הוא ממתנת הא-ל

בפרשתן (כה כז), 'ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים', כתב הרה"ק ה'אור פני משה' זי"ע 'רימז הכתוב להורות לבני אדם, שאל יסתבכו בסבך החומר בקרני ראם קרנם באמרם כוחם ועוצם ידם עושים להם חיל רב ואף חכמתם עמדה להם[א], אל יאמרו כן כי יש הוכחה ברורה ועצומה שאין חכמה ועצה ותבונה כנגד ה', שהנה עשו היה איש יודע ציד, וכפירש"י שיודע לצוד ולרמות את הבריות בפיו, והיה רמאי גדול, ולא מבעיא שהיה יודע לצוד איש תמים שאינו חריף, אלא שהיה יודע לצוד גם את איש שדה - מומחה כמוהו ובקי כיצד לרמות את החיות ולצוד אותן. לאידך גיסא יעקב היה איש תם, - אינו בקי בכל אלה, אלא כלבו כן פיו, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם (רש"י), ואעפ"כ הצליח יעקב לרמות את עשו זה פעמיים, כי כן היה רצונו ית'[ב], נמצא מוכח שאין חכמה ותבונה ועצה לנגד ה'.

בפרשתן (כז ב), 'ויאמר יצחק אל בנו מה זה מיהרת למצוא בני, ויאמר כי הקרה ה' אלוקיך לפני',

---

א. מעשה בשנות קדם באיש שקרנו רמה, ה' האיר לו פנים, ונאספו ברשותו מטבעות זהב לרוב, לרוב אהבתו אליהם שמר אותם מכל משמר, הטמינם בשק **ולכל מקום שהלך נטל את השק בחיקו**, גם כאשר מטבעות נוספות נוספו ומשקל השק גדל מיום אל יום לא פסק ממנהגו, והיו הוא והשק חבוקים ודבוקים זה בזה.

באחד ממסעותיו בא לחצות את הנהר, עלה על הגשר שמעל המים, והגשר שהיה ישן ושבע ימים וכבר היה חלש מאד החל להתנועע מרוב כובד המשא, וכבר נשמעו קול עצי הגשר מתרופפים... עבר שם איש חכם שראה את הנעשה, וזעק לעברו, זרוק נא את השק מידך, מחמת כבדו יקרוס הגשר בעוד רגע קט ואתה וכל אשר לך יטבעון בעמקי המים, חוס על **חייך, השלך את השק המימה ולכה"פ תשאר נפשך לשלל.** אמר לו האיש שהיה 'ממונו חביב עליו מגופו', השק הלזה הוא כל חיי, כיצד אעזבנו, אמר לו הלה, שוטה, הרי חייך חשובים יותר מהשק, ואכן, לפתע הגשר קרס... והגם שהיה האיש עדיין יכול לתפוס עצמו במעקה הברזל שנשאר תלוי מעל המים, אבל לשם כך הוצרך להשליך את השק מידו, ולא אבה להשליכו, והלה זועק לו - עזוב את השק... ולעומתו הוא עונה כיצד אעזוב את השק והוא כל חיי.... סוף דבר, האיש נפל המימה והשק עמו יחד, ויצאה נשמתו כשהוא מחבק את שק הזהב כאילו היה בנו יחידו. ע"כ.

ולמדנו נוראות, לענין כוחי ועוצם ידי - היינו שהאדם עוצם עיניו וסוגר את ידיו ואינו מסוגל לשחרר את השק מתוך ידו, כי הגם שהכסף נחוץ לחיי האדם, גם חינוך הבנים וכל צרכי הקודש נצרכים לממון, אבל עדיין, לא יאחז בשק בשעה שהוא רואה בחוש שהכסף מונע ממנו לעסוק בתורה ותפילה - ולא יהיה כאותו איש שראה בעיניו איך שהגשר קורס לנגד עיניו, ועדיין אחזתיו ולא ארפנו לא עזב את השק כאילו שבלא זה אין חייו חיים, כי איש כזה סופו שיפול יחד עם כל הכסף לשאול תחתיה.

ומכאן ילמד האדם גם לענין ה'השתדלות' לפרנסה, כי הגם שעליו לקיים מצוות השתדלות, מ"מ יעשנה בקרירות, מתוך ידיעה שחייו חשובים פי כמה וכמה מ'שק הזהב', לא יהיה כרוך בשק הזהב בכל מחיר... עשה השתדלות אבל אל תקבור את עצמך עם השק. (וק"ו שלא יקבור עצמו עם הכלים אשר לדעתו הוא 'נצרך' להם 'לצורך פרנסה' אלא ישחרר עצמו מהם כפי הנדרש).

ב. כעין זה אמרו עוד, שהנה אם היינו שואלים את דעת הבריות מה יהא בסופם של 'נערים' אלו, היו עונים, עשו שיצא ל'עבודת השדה' יצליח במלאכתו ויתעשר, ולאידך יעקב יהא דל ועני שהרי 'בטלן' הוא, יושב אהלים ואינו שולח ידיו במסחר ומהיכן יחיה 'ירק' זה... אמנם בסופו של דבר זכה יעקב בברכות אביו ל'טל השמים ומשמני הארץ', בגשמיות וברוחניות, וישראל עושה חיל, ללמדנו שאין הפרנסה והעשירות תלויה בהשתדלות כלל, אלא אך ורק כפי הנגזר על האדם מלמעלה, ברצות ה' גם הבטלן הגדול ביותר יתעשר, וברצות ה' גם המוצלח ביותר יחבוק אשפתות...

וצ"ב, וכי יעקב אבינו, עמוד האמת כדכתיב (מיכה ז כ) 'תתן אמת ליעקב', הוציא שקר ח"ו מפיו, והרי מהירותו לא הייתה בגלל שהקרה ה' לפניו, שהרי לא יצא כלל השדה לצוד ציד, אלא בעצמו לקח שני גדיי עיזים שהיו לאמו בבית ושחטם. ומבאר בספה"ק 'זרע שמשון' (ד"ה פסוק כי הקרה, אות יב), כי יעקב אבינו היה מחשיב את כל אשר לו - אף מה שמזומן תחת ידו, כמי שהקרה אליו ה' את הדבר, ולכן גם את שני גדיי הצאן החשיב כמי שנתגלגלו לידו ברצון הבורא ובחסדו שיוכל למהר ולהביא את המטעמים בטרם יביאם עשו אחיו. מוסיף ה'זרע שמשון' וז"ל. ואגב אורחין יש לקחת מוסר השכל, שכל אדם יש לו להכיר בכל מעשיו כי הם מנפלאות מעשי ה', כי אין בכוח האדם לעשות כלום אם לא בחסד ה', שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ נגזר עליו מלמעלה. וכן בכל ריווח שיעשה אל יאמר כי זה בא לו בהשתדלותו העצומה, אלא חסד ה'. אם יעלה לגדולה אל יאמר כי חכמתו גרמה לו רק חסד ה', וזהו כי הקרה ה' אלוקיך לפני, עכ"ל.

וכן מצינו גבי יצחק אבינו בפרשתן, דכתיב (כו יב) 'ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'', וצ"ב, שהרי ויזרע הכוונה שהתייגע בעבודת הארץ, וא"כ מהו שאמר וימצא, הרי מציאה באה שלא בעמל ויגיעה. ומבאר הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע (בד"ה ותקח רבקה וע"ש) שאכן, בפועל היה ויזרע יצחק, אך מ"מ כשבא למעשה וראה שהשבלים נבטו והתבואה גדלה החשיב את כל יבולו כ'מציאה' גרידא, וכמתנת שמים שבירכו ה', כי ברכת ה' היא תעשיר (משלי י כב), וכל ענין ההשתדלות אינו אלא 'גזירת עליון' - בזיעת אפך תאכל לחם, אבל הפרנסה גופא - מאה שערים באו לו כ'מציאה' במתנה מן השמים.

ויעתר יצחק לה' - השמעיני את קולך

בפרשתן (כה כא), 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו[ג] כי עקרה היא', הקשה רבינו בחיי, שלכאורה היה צריך לומר תחילה 'ותהי רבקה עקרה', ורק לאחמ"כ להזכיר 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו'. ומבאר,

---

מעשה (משל) נפלא מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, פעם נכנסו הכפריים לעיר, כי מעודם היו רגילים שה'עגלה' נוסעת ע"י הסוס העומד בראשה, ונגנבה לאזניהם 'שמועה' המספרת שבעיר הגדולה ישנה רכבת, והם קרונות שנוסעות בלי סוסים כלל, ואמרו הכפריים היאך יתכן כזאת, כיצד היא נוסעת ללא סוסים, אנחנו נבוא שמה ונראה לכם שלא ראיתם טוב. ואכן הם הגיעו לתחנת הרכבת, ולנגד עיניהם נגלה הפלא, אין סוסים, והקרונות מוכנים ליסע. אמרו הכפריים, לא יתכן כזאת, אנו רוצים לראות אם אכן רכבת זו תזוז ממקומה, לתדהמתם הגיע זמן הנסיעה והרכבת נסעה וזזה ללא סוסים. אמרו הכפריים בפליאה, הרי מששת ימי בראשית לא היה כדבר הזה, אנחנו עוד נגלה את מקום מחבואם של הסוסים, כשתגיע הרכבת ליעדה נראה לכם... הלכו לתחנה האחרונה, בדקו אחר 'זכר לסוס', הפכו כל פינה, אבל להוותם לא מצאו סוס ולא זכר לסוס.

מכיוון שכן נענו, אי אפשר להיות שעגלה נוסעת בלא סוסים, **בוודאי שיש סוסים, אלא שיש לאנשי העיר איזו 'חכמה' כיצד ניתן להטמין היטב את הסוסים, שלא ייראו מבחוץ**, אבל בוודאי באיזהו מקום טמונים סוסים, ע"כ.

ולפי דרכנו נלמד לענין 'השתדלות' הפרנסה, כי הנה **סוס** הוא שם דבר של **השתדלות**, כדכתיב 'לא בגבורת הסוס יחפץ'. בא לו אדם המתייסר במחסור הפרנסה, או שהוא ממתין לשידוך וכן לכל ישועה הן בגשמיות הן ברוחנית, וכפי הנדרש ממנו הוא אכן עושה השתדלות להשיג צרכיו, ואעפי"כ עדיין לא זז מאומה, כעבור זמן שפך לבו בתפילה וישמע ה' לקול שוועתו והושיעו, הענינים מתחילים להתקדם, הגיע השידוך המיוחל, נפתחו בפניו שערי הפרנסה וירווח לו, והנה תחת שיכיר האדם שהכל עשה ה' וכל התוצאות ביד ה' המה ואינם כלל תוצאת ההשתדלות, במקום זה הנו בטוח שהשתדלותו היא שהביאה את הישועה, ה'השתדלות' הועילה, עסקן פלוני הצליח וכו', והוא כאומר טמון כאן איזה סוס, והרי כאותם כפריים, שגם כשרואים עין בעין שיש 'מנהיג' המנהיג את הרכבת, הוא מדליק את הקטר וכל הרכבת נוסעת על ידו, מכל מקום הם עדיין מתעקשים ובטוחים שאי אפשר שקרונות יסעו ללא סוס, וגם כשמראים להם שאין כאן כל סוס בכל המחוז, עדיין הם מתעקשים לחפש הנה והנה, למעלה ולמטה, ואינם מודים על האמת, כיו"ב, אומרים לו לאדם - הרי ראית, שכל עוד שלא עזרך קוב"ה בכבודו ובעצמו לא עלה בידך מאומה... ניסת מכל הצדדים ולא עלה בידך, ועתה, כשעזר לך הבורא - תן הודאה ותודה לבורא עולם, והכר נא שיש מנהיג לבירה... ואל תתעקש כאותו כפרי לומר שחייב להיות שיש כאן סוס - שהשתדלותך הועילה.

ג. כתב רבינו 'הרוקח' (בפירושי סדר התפילה) על מה שאומרים בצפרא דשבתא 'בפי ישרים תתרומם' בזה"ל, ואומרים **שיצחק ורבקה תיקנו כך, כשנעתר יצחק לה' לנכח אשתו**, וכך היו מקובלים אנשי כנסת הגדולה וקבעו כאן אצל

(וכתוב) **רננו צדיקים** וכו' **ולישרים נאוה תהלה**. ובשביל כבוד יצחק ורבקה אמנו אומרם שליח ציבור לבדו שבזכותיהם **ייטיב** לנו הקב"ה, עכ"ל.

ונודע מה שכתב רבינו האבודרהם (בפירושו על סדר התפילות) **רמז לדבר בנוסח אותו שבח 'בפי ישרים תתרומם ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל', כי ראשי תיבות של ישרים צדיקים חסידים קדושים הוא יצחק**, ואילו האות השלישית בתיבות תתרומם תתברך תתקדש תתהלל עולים לתיבת **רבקה**. גם איתא בספרים הרבה כי 'נכח' (דכתיב כאן 'לנכח' אשתו) **ר"ת נשמת כל חי**.

ומדבריהם למדנו חידוש גדול, כי בפשוטו של מקרא נראה שכך הייתה דרך תפילתם, כל אחד מהם עמד בקרן זוית שלו, וזעק, **עד אנה ה' תשכחני נצח... אנא ה' הושיעה נא, הגיעו מים עד נפש, הבה לנו בנים... ואם אין...** ואכן שמע אלוקים הקשיב בקול תפילתם, לזה בא ה'רוקח' ומחדש חידוש נפלא, **שהם עמדו להודות ולהלל להקב"ה על כל חסדיו, ודייקא תפילת הודאה זו היא שהמשיכה את הישועה...**

וכידוע היסוד הגדול כי **מ'סגולת' ההודאה היא שעל ידה נמשך עוד שפע טוב להרבות רחמים וחסדים**, וכדרך העולם, כאשר האם נותנת לבנה דבר מאכל להחיות את נפשו, אם הבן מודה לה ומשבח את המאכל שהיה מבושל היטב וערב לאכול, אזי מיד מתעורר אצלה חשק להגיש לו עוד מאותו מאכל...

וכבר נמצא 'יסוד' זה בדברי רבינו ה'ספורנו' (לעיל כז כז) **שבעצם ההתבוננות על מידת טובו של הבורא זוכה האיש לקבל ממנו עוד ועוד טובות וברכות**. וכך מפרש במה שנאמר 'ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה', שכך אמר יצחק ליעקב בנו, ראה הנה הקב"ה טוב ומיטיב לכל, וכל כך גדלה טובתו, עד שלא רק הכניס טעם הגון וערב במאכל, אלא גם **הוסיף לו 'ריח טוב'** בכדי לענג את בני העולם. וז"ל, 'אתה בני ראה והתבונן שזה הריח (של אותם מטעמים שהביא יעקב מבשר הגדי) הוא כריח שדה, שמלבד המציאות המספיק לו להיותו מזון בעל חי הוסיף עליו טובת הריח המהנה ומועיל לרוח החיוני והנפשי וזה מדרכי טובו אשר ברכו ה'', ועל כך נסמך הכתוב שלאחריו 'ויתן לך האלוקים' ר"ל, **ובהתבוננך על מדת טובו יתן לך באשר הוא האלוקים שדה מבורך**.

כי אין לך חביב לפני המקום יותר מתפילת הודאה, וכמו שדייק נפלאות הגאון רבי מרדכי אויערבאך זצ"ל בנוסח תפילת שמונה עשרה, כי הנה חתימת הברכה בכל הי"ח ברכות אזי **השבח הוא בלשון נסתר**, מגן אברהם, חונן הדעת וכו', **מלבד ברכה אחת בה אנו חותמים בלשון נוכח**, ואיזו היא... הטוב **שמך ולך** נאה להודות, כי **בשעה שיהודי מודה להקב"ה על רוב טובו אזי הוא מתקרב אליו ביותר** עד שיכול לדבר עמו בלשון נוכח...

מן הבאר

באופן אחר פירשו על פי מה שכתב ב'כף החיים' (סי' רפ"א ס"ק ח) בשם הגה"ק ה'חסד לאברהם' זי"ע שקבלה יש בידו משמיה דרבי יהודה החסיד **ששבח נשמת כל חי מסוגל על כל צרה שלא תבוא - לקבל האדם על עצמו שכשיהיה ניצול מצרתו יאמר נשמת כל חי בתודה וקול זמרה בפני עשרה, ובו נצולו רבים.**

וכעין זה אמר הגה"ק הרבי ר' העשיל זי"ע (קונטרס אחרון בספר חנוכת התורה) וז"ל, קודם צאתו מפתח ביתו לדרך מסוכנת יניח ידו על המזוזה ויאמר, **הנני מקבל עלי כשאראה מקום פלוני אני אומר נשמת כל חי וכשרואה אותו המקום מיד יאמר נשמת כל חי עד גמירא**, עכ"ל, ועל פי זה יש לומר, **שיצחק ורבקה קבלו על עצמם** שאם ישמע ה' לקול תפילתם ויתן להם בנים אזי יודו וישבחו **ויאמרו לאחר הישועה נשמת כל חי**, וגם זה נרמז בתיבת 'לנכח' - ר"ת **לומר נשמת כל חי**. והיינו טעמא, כי הקבלה להודות בשעת הישועה ממשיכה רחמים וחסדים.

וכבר איתא במדרש (שוחר טוב תהילים צא) בעניין תפילתו של יעקב אבינו בהיותו בחרן וכדכתיב (להלן כח כ) 'וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלוקים עמדי' וגו' - 'היה מתפלל ואומר, רבש"ע, **אם תשיבני למקום הזה בשלום אז אזבחה לפניך זבחי תודה ועולה**'.

באופן אחר כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (חיים לראש על סדר התפילה, בפי ישרים) בזה"ל, נלע"ד דהטעם דרמוזים יצחק ורבקה בזה להודיענו כמ"ש בזוהר (ח"ב קמ.) דמצינו בדוד המלך ע"ה דבכל צרותיו והסכנות שהיו לו היה משבח ומהלל ומזמר להקב"ה, כמפורש בספר תהלים רובו ככולו וכו' ואם כן יען שיצחק נאזר בגבורה ורבקה חסד לכן נרמזו בשבח זה, **ללמדנו** דתמיד בפי ישרים תתרומם ותתברך ותתקדש **הגם שתוקף הדינים גברו עליו יהיה משבח ומזמר לקב"ה,** ויקיים 'אברכה את ה' **בכל עת תמיד** תהלתו בפי' (תהילים לד ב), עכ"ל.

כי לא כמו שנראה בעיני בשר שמחמת שהיו עקרות הוצרכו להתפלל, אלא אדרבה, מחמת שרצה הבורא והתאווה שיתפללו, לכן עשאם עקרות. וז"ל, יתכן לומר שהקדים העיקר, ולמדנו שאין הכוונה שתהיה העקרות סיבת התפילה, שאם כן הסיבה עיקר והתפילה טפלה לה (והיה צריך לכתוב תחילה את העיקר דהיינו ה'עקרות'), אבל הכוונה בלשון הכתוב כי התפילה סיבת העקרות, ולומר לך שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר, לפיכך הקדים התפילה שהיא העיקר והסיבה הראשונה שבשבילה בא העקרות לרבקה אמנו. וזה שדרשו ז"ל (שהש"ר ב לד) 'מפני מה נתעקרו האמהות, מפני שהקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים'. עכ"ל.

נפלאות מצינו בדברי הגה"ק המקובל האלוקי רבי משה דוד וואלי זי"ע (תלמיד הרמח"ל, בספרו 'מושיע חוסים' על ספר שמואל) על מה שאמרו חז"ל (ב"ב טז.) שפנינה הכעיסה את חנה לשם שמים, שהנה הקב"ה עשה את חנה עקרה משום שהקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים ותהא מוכרחת להתפלל[ד], אמנם היא לא התפללה, 'שהרי הצדקת הזאת היתה נבנעת לגזרתו ית' וסובלת עקרותה באהבה רבה ואינה חוששת להתפלל על זה', אבל השי"ת 'היה חפץ לתת לה בנים והיה מתאוה לתפלתה, לפיכך נתן בלב צרתה שתבעיסנה בבעם המרעים והמרגיז הרבה מאד שאי אפשר לאדם לסבול אותו, והוא כשמחרפין את הצדיק ואומרים לו רשע אתה, כך היתה אומרת פנינה לחנה כי בהיותה רשעה לפיכך אינה זוכה לבנים', וזוהי כוונת חז"ל שפנינה לשם שמים התכוונה, ר"ל, מעשה פנינה היו מתוך כוונת שמים, שנתן ה' בליבה להכעיס את חנה כדי שתהא מוכרחת להתפלל.

ולמדנו מדבריו דבר גדול, כי הגם שמחובת האדם לקבל את הנהגת השי"ת עמו באמונה תמימה **ובאהבה** 'ולהיכנע לגזרתו ית', אך אין זו סתירה כלל לגבי חובת התפילה, ואל יאמר האדם 'הטוב בעיניך עשה', אלא ירבה ויפציר בתפילה עד שתבוא הישועה[ה],

---

ד. אגב גררא, עוד ביאר שם הטעם שהיתה חנה עקרה **כי היה עתיד לצאת ממנה כלי יקר והוא נקנה בקושי כדרך כל הדברים היקרים**, ומכאן חיזוק גדול לכל מיני צער וקושי ל"ע, שהיות וצריך להגיע אליו 'דברים יקרים', על כן מקדים הקב"ה את הקושי שהוא ה'קנין' לזכות בכל הטובה העתידה לבוא.

והרי זה ממש כמו שהבאנו (בפר' וירא) דברי הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, שהצרה היא בקשת העודף קודם הנתינה הגדולה, ועל כן צריך לברך על הצרה בשמחה יותר ממי שלא הגיע אליו רעה.

זאת ועוד, הנה ידועה ומפורסמת קושיית הר"ן (דרשות הר"ן דרוש ה), מדוע סיבב ה' שיצחק ירצה לברך את עשו ולא את יעקב, והוצרך יעקב להוציאן במרמה. ומבאר הרה"ק מקאז'יגלוב זי"ע (ארץ צבי תרפ"ה בד"ה בדרשות), **דידוע שאין מעלה כענווה ושפלות הרוח**, ואיתא (סוטה ה.) 'אני את דכא - אתי דכא, על כן **אין לך זמן מסוגל לברכות כאותה שעה** שיעקב ראה שיצחק אוהב את עשו יותר ממנו, והוא עומד לברך את עשו ולא אותו, ואף ראה שמן השמים אין מונעים זאת מיצחק, **נעשה לבו נשבר ונדכא שאין כמוהו**, כי החשיב את עצמו לגרוע מעשו, וכדאיתא במדרש (בר"ר סה יא-טו) שבאותה שעה היה 'אנוס וכפוף ובוכה, והיה לבו נמס כשעווה', ולא היתה לו אז שום יישות ומציאות, **וזו שעת הכושר שאין כמוה לקבל הברכות**. ומזה לימוד לכל אדם, **לפי מה שהוא נכנע ושפל בעיניו כך הוא כלי ראוי ומוכשר לקבל הברכות** של יעקב (שהם אוצר בלום של טובה וברכה ברוחניות וגשמיות גם יחד), כי 'מעשה אבות סימן לבנים', עכ"ל.

ה. הרה"ק מבערז'אן זי"ע מביא מעשה שהיה ביהודי עשיר שחי בימיו של הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע אך לא זכה לפרי בטן, ביום מן הימים שלח את נוו"ב אל הרה"ק רבי מאיר לבקש ברכתו, וציווה עליה לומר לרבי כי מוכן הוא אפילו להפסיד את רוב עושרו ובלבד שיזכה לזרע של קיימא. כאשר עמדה מול פני הקודש התבלבלה בלשונה ואמרה 'בעלי מוכן אפילו להיות אדם עשיר ובלבד שיזכנו הקב"ה בבנים', נענה הרבי, טוב אמרת, ולא כדברי השטות שאמר הבעל, שכאילו עליכם 'לוותר' על העשירות בכדי לזכות בזרע של קיימא, **וכי היד ה' תקצר להעניק לכם שניהם גם יחד - עשירות וזרע קודש, ועל ידי התפילה בידכם ליהנות מטובו וחסדו הגדול הן עשירות והן בנים ובני בנים.**

עפי"ז ביאר הרה"ק מבערז'אן זי"ע את דברי המדרש (ב"ר סג ה) עה"פ 'ויעתר יצחק לנוכח אשתו', אמר רבי יוחנן ששפך **תפילות בעושר**, שהרי יצחק אבינו עשיר גדול היה, וכדאיתא (ב"ר סד ו) 'זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו

כי אדרבה הקב"ה חפץ בתפילתו, שעל כן הביא עליו את הדין בכדי שיתפלל[ו].

ובן איתא מפורש במדרש (שמו"ר כא ה) שהקב"ה סיבב את ישראל במדבר באופן שיהיו המצרים בצד אחד והים בצד השני, ולא יהיה להם דרך להינצל מן הצרה, ולמה עשה הקב"ה להם כך אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתן. ומסמיך על זה מה שנאמר (שה"ש ב יד) 'יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וכו' השמיעני את קולך כי קולך ערב', שהיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם (ועיי"ש באריכות)[ז].

ויגדל האיש וילך הלוך וגדל - רק הנסיונות מגדלים ומרוממים בפרשתן (כה כה-כו), 'ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב'. בספה"ק האריכו הרבה לבאר מדוע עשה הקב"ה כזאת שיצא עשו ראשונה ורק אחר כך יצא יעקב, ומחמת כן הוצרך יעקב לקנות את הבכורה מעשו ומכך נצמחה שנאת עשו ליעקב.

ומבאר בספר 'ילקוט סופר' (להגה"ק רבי יוסף ליב סופר, יו"ל בשנת תרנ"ד), כי הנה ידוע שהבכור נוטל פי שנים בירושת אביו, וטעם הדבר, כי הבכור 'עומד במקומו ונוחל כל המעלות', ולפי זה יתבאר, כי אילו היה יעקב בכור משעת לידתו היה מקבל מיצחק אביו את מעלותיו, מבלי שיתייגע עליהם, לכן סיבב הקב"ה שיעקב לא יצא ראשונה אלא עשו, ובכוחות עצמו יתייגע בעבודתו ית"ש עד שזכה להתעלות ולקבל את הבכורה. וכמרומז בשמו, שבתחילה היה נקרא יעקב שהוא לשון 'עקב' - החלק הנמוך והשפל באדם, לרמז, שלא קיבל ממעלת יצחק, אלא בכוחות עצמו עבד את קונו עד שנקרא שמו ישראל אותיות 'לי ראש'.

ובזה מבאר עוד שלכן לא היה יצחק אבינו בכור לאברהם אלא ישמעאל, וכן מצינו אצל יעקב שניתנה הבכורה ליוסף ולא לראובן, כי ראובן נולד בקדושה ובטהרה, וכדכתיב (להלן מט ג) 'ראובן בכורי אתה כוחי וראשית אוני', אמנם יוסף הצדיק היה צריך להתייגע הרבה ולהילחם מלחמת ה' בגבורה מתוך נסיונות קשים ומרים, ועל כן לו נאה ולא יאה הבכורה.

כיו"ב ביאר הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בד"ה עוד נראה לפרש... כי הנה שמעתי בחלום) **הטעם** שקרא הקב"ה בעצמו את שמו יעקב על שם 'וידו אוחזת בעקב עשו', ולכאורה תמוה וכי זה שמו ומהותו של יעקב אבינו שבעת לידתו אחז בעקב אחיו. אלא ביאורו, שמאחר שהם 'תאומים' היה בהם 'עירוב' מעט זה בזה, ולכן אחז יעקב בעקבו של עשו הרשע, לרמז שנדבק בו מרשעותו של עשו, וזו הייתה כל עבודתו בהאי עלמא, שהוטל על יעקב להסיר לגמרי את זוהמת עשו מעליו[ח],

---

וזהבו של אבימלך', וכאשר ביקש וחילה את פני בוראו שיזכהו בבנים האמין בכל לבו ונפשו כי ביד הקב"ה להעניק לו בנים ולהשאירו **בעשירותו**, ועל כן ביקש שיזכהו הקב"ה הן בבנים והן בעושר.

ו. היה אומר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, כי מרגלא בפומיה דחזו"א בכל עת שהזכירו לפניו צרה או גזירה חדשה - נו, **הקב"ה רוצה שיתפללו על זה** (מעשה איש ח"א קנב).

ז. בפרשתן (כז כח) 'ויתן לך האלוקים', וברש"י, 'יתן ויחזור ויתן', רבים שואלים, מדוע עושה הקב"ה ככה לתת פעם אחר פעם, וכי קצרה ידו ח"ו ליתן בבת אחת, ונתבאר בספה"ק, **כי הקב"ה רוצה שיתפללו אליו, על כן אינו נותן הכל בבת אחת, כדי שיצטרך האדם להתפלל ולחזור ולהתפלל.**

ועל דרך דאיתא בגמ' (יומא עו.), 'שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, **עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום**, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, **נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים**'.

וכך מצינו גם בדברי חז"ל (בר"ר יג ט), שמתחילה לא היו גשמים יורדים מן השמים, אלא אחת לארבעים שנה היה נהר עולה ומשקה את העולם כולו, 'וחזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלן' - שירדו גשמים מן השמים. וארבעה טעמים יש שם בדבר (עיי"ש), והטעם הרביעי '**שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה**, הדא הוא דכתיב (איוב ה יא) לשום שפלים למרום'.

ח. כדברים הללו ביאר גם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (לקוטי הרי"ם) במה שנאמר (כה כז-כח) 'ויהי עשו איש יודע ציד וגו', ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו', ופירש רש"י, וז"ל, יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו

על כן קרא שמו יעקב, כי זה מהותו ועיקר חשיבותו ש'ידו אוחזת' בעקב עשו, שיש לו שייכות עם הרע, והוא מתגבר על הרע הזה, ואכן, זה כל האדם, ורק מזה יש לבורא נחת רוח[ט].

ומכאן נלמד, כי רק הקשיים והנסיונות הם המה המגדלים ומרוממים את האדם', והנלחם בכל כוחו ומשבר את יצרו 'לו נאה משפט הבכורה'[י], והוא חשוב הרבה יותר ממי שנולד צדיק בטבעו.

אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות, וע"כ היה אוהב אותו מאחר ש'צד' ורימה אותו בפיו, ולכאורה תמוה הרבה, שאף אם נאמר שעשו אכן מדקדק במצוות ומעשר מלח ותבן, אך מה ערך יש לזה כלפי עבודתו הנוראה של יעקב אבינו שהיה 'יושב אהלים', ושקוע כל כולו בתורה ובעבודת ה'. אלא שיצחק אבינו חשב שיעקב הינו 'איש תם' - 'בטלן' ואינו בקי לרמאות, ואם כן מה רבותא יש שעוסק הוא כל היום בתורה, אכן 'עבודתו' של עשו יש בה מעלה יתירה, שהגם שהוא 'סוחר' ואיש שדה מכל מקום מדקדק במצוות, על כן אהב יצחק את עשו יותר מאת יעקב, אך כאשר נתברר ליצחק לבסוף ערמימותו של יעקב בנטילת הברכות אזי אמר **כיון שעכשיו אני רואה שגם ליעקב יש את ענין הרמאות, ואף על פי כן לומד תורה יומם ולילה, אם כן הוא חשוב יותר ממך, וגם ברוך יהיה...**

מן הבאר

רמז נפלא אמרו במה שמצינו שנתן אליעזר עבד אברהם לרבקה 'שני צמידים' (לעיל כד כב), ופירש רש"י, שהם כנגד שני לוחות הברית, שבא אליעזר ללמד לה כלל גדול מיסודי היהדות, להוציא מאותם הטועים שאין להם כח ל'כובד' המצוות ולקושי הכרוך בהן עד שנראה להם שתרי"ג מצוות הם תרי"ג בעיות, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, אלא אדרבה, ככל שהמצוה יש בה קושי וטרחה יתירה כך יקרה היא עד מאוד, וזה שרמז לה בצמידים, כמי שאומר, **שני לוחות הברית עם כל התורה אינם 'אזיקים' וכבלי ברזל על הידיים אלא הם צמידים... וככל שה'צמיד' כבד יותר לרוב משקל הזהב כך עולה ערכו...**

ט. יש שביארו, שמהאי טעמא רצה יצחק לברך את עשו, כי בראותו שהוא נוצר ונולד עם טבעים רעים וקשים, אמר, הנה בני זה נולד בתכונות רעות ומגונות ולכן יצא ממנו מה שיצא, על כן אברכהו, שהרי איננו אשם במצבו זה, ואילו לעומתו יעקב אחיו אין מגיע לו שכר שהרי צדיק גמור הוא בטבעו מלידה. באותה שעה נכנס אליו יעקב, ואמר לו - **אנכי עשו בכורך** (כז יט), דע לך אבי, שאינני צדיק **גמור** כמו שחשבת, **אלא נדבק בי מרשעותו של עשו, ויגיעה רבה עלי להתייגע כל ימי חיי להיטהר מזה**, ומכיוון שכן, אף לי חלק ונחלה ב'ברכות'. כשמוע יצחק את דבריו, קרא לו וימש את ידיו ואמר 'הקול קול יעקב והידים ידי עשו', אכן קולך הוא קול הקדושה, אך רואה אני שנזרקה בך ממידותיו של עשו הרשע ע"י **וידו אוחזת** נדבקה בך ממידותיו של עשו, ועל כן אברכך ב'ויתן לך'.

עפי"ז יבואר נמי כי כשחזר עשו הרשע מצדו נענה וזעק 'הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים' (שם לו), משששמע יצחק כי כן, אמר אם אכן יש לו שייכות ל'ערמה', מתוך רשעותו של עשו שנדבקה בו, ועליו להתייגע להיטהר ממנה, אזי **גם ברוך יהיה** (שם לג).

אגב אורחא, ראה נא עד כמה יש להזהר **מלהדבק** ברע ובסביבת הרע. בפרשתן (כז א) 'ותכהין עיניו מראות', וברש"י, בעשנן של אלו שהיו מעשנות ומקטירות לעבודה זרה. והקשו המפרשים (חזקוני ועוד) מדוע רק עיניו של יצחק כהו ולא עיני רבקה. ותירץ הגה"ק המהרש"ל זי"ע (הובא בשפתי חכמים), לפי שהיתה למודה בבית אביה בעשן עבודת כוכבים, לכן לא הזיק לה העשן. וצ"ב, שהרי רבקה היתה 'בבית אביה' רק עד גיל שלש, ועוד שכל מציאות זו של 'היתה למודה בבית אביה' כבר פסק מלפני שנים רבות (יותר משישים שנה), וכי לזה 'למודה בבית אביה' ייקרא. וביאר הגאון רבי לייב לאפיאן זצ"ל, רואים מכאן **עד כמה השפעה רעה אפילו בגיל צעיר ביותר משאירה רושם על נפשו של האדם לכל ימי חייו, שכבר נחשב 'למוד מבית אביו' לראות כזאת וכזאת, ואין מסתמאים עיניו מלראות קשות כאלו וכיו"ב.** ובוודאי שאין לנו כלל השגה באמהות הקדושות, אבל ללמדנו בא עד כמה יש להתרחק מסביבה שאינה טובה, מכלים שאינם טובים וכו'.

י. וכל זאת נרמז בלשון הפסוק (כה כג) 'ורב יעבוד צעיר', **ורב יעבוד** - היצר, לייאש ולבטל את האדם מעבודת ה', בעת **שצעיר** - **כאשר הוא** ב'קטנות המוחין' ולבו בל עמו. ואכן, **ורב יעבוד** - עבודה רבה ויגיעה עצומה נדרש

באר הפרשה - פרשת תולדות

ובן למדנו עוד בפרשתן, דכתיב (כז א) 'ויהי כי זקן 'כשנעקד על גבי המזבח והיה **אביו** רוצה לשחטו, יצחק וַתִּכְהֶין עיניו מראות' וגו', ופירש רש"י, **באותה שעה נפתחו השמים, וראו מלאכי השרת** והיו

מהאדם שיעבוד את ה' בעת שהוא **צעיר** - בקטנות המוחין. ועי"ז יזכה להיות **ורב** - לעלות למדריגה גבוהה מאחר שעבד את ה' כנגד טבעו בעת **צעיר** - בזמנים הנמוכים. ולא עוד אלא שיקבל שכר טוב **ורב** על כך **שיעבוד צעיר**, שעבד בכל אותן השעות שהיה ב'קטנות'.

יא. מעשה נורא מספר מגיד מישרים פמ"מ רבי שלמה בראוערמאן שליט"א, שמעתי מידידי איש צדיק ת"ח מופלג, מרביץ תורה ומוסר לעדרים, וזכויות רבים נחלתו, שכל מצבו ברוחניות נזקף לזכות הגה"ק הסטייפלער זי"ע, וכה היה מעשה, לידתו היתה בארה"ק, לדאבון לב נתייתם ל"ע בגיל תשע ובלית ברירה שלחוהו לקרובי משפחתו שהיו דרים בארה"ב, והנה אורח חייהם של אותה משפחה היה שונה לגמרי ממה שהורגל בביתו (הם היו הרבה יותר פתוחים... וד"ל), ושם נחשף לדברים שאינם טובים... וממילא נפל לידי נסיונות קשים, התמודדויות שרבים מבני גילו אינם מכירים כלל...

מן הבאר

פעם הגיע הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע להשתתף בשמחת בר מצוה בשב"ק פרשת לך לך, נענה הרבי ואמר לחתן המצוות, אגיד לך ווארט (דבר תורה), איני יודע אם תבין עתה את מאמרי אבל עם הזמן תבין, הנה אותיות של תיבת לך לך - האות ל' עולה גבוה והיא **האות הגבוהה ביותר**, והאות ך' היא **האות היורדת למקום הנמוך ביותר**, ויש בזה רמז לחיי האדם, כי לכל איש יש עליות וירידות, פעמים עולה גבוה ופעמים יורד מטה מטה, עליו לדעת הוראת התורה שבכל הזמנים יקיים 'לך לך' ימשיך להלאה ולא ישקע בעצבותו ועצלותו, אל ישים לב למה שעבר עליו, האם הוא למעלה או למטה.

כענין הלזה יש לרמז בדברי הרה"ק העטרת צבי זי"ע, שביאר בנוסח קדושת 'כתר', כתר יתנו לך ה"א מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי **מטה**, שכתרו של כביכול מתעלה דייקא מעבודת בנ"י העובדים את ה' גם בעת שהם נקבצים **למטה**, במקום חושך ונסיונות, משם 'כתר' יתנו, מהם מתעלה כתר ה', ע"כ.

ושמא אפשר להוסיף שלכן אומרים כתר יתנו 'לך' - אותיות למ"ד וכ"ף, וכדלעיל, שהכתר מתעלה דייקא ממי שעובד את ה' הן כשהוא בבחי' מלאכים המוני מעלה, הן כשהוא בבחי' קבוצי מטה, מזה כתר יתנו.

בגיל ישיבה קטנה נשלח בחזרה לארה"ק ללמוד בישיבה נודעת, שם היו לו התמודדויות קשות, ונפילות מרים ממרורות, וכמעט שנתייאש מלהלחם... כאומר, **ממילא הפסדתי את כל העולם הבא שלי, לכה"פ יהיה לי עוה"ז** וכבר עמד לפרוק עול לגמרי, אלא שברגע האחרון שכנעו אותו להכנס אל הסטייפלער, הבחור הסכים מתוך מחשבה - זה הצ'אנס האחרון, אם הרב יצליח לשכנע אותי להשאר בישיבה אשאר, ואם לא לא. כי בלבו חשב - מה מבין אותו זקן צדיק קדוש ביצרים הגדולים והקשים שהבאתי אתי מארה"ב.

הבחור נכנס אל הסטייפלער וסיפר לו שהוא מתמודד עם דברים לא פשוטים, ואין בכוחו להמשיך כך. הרים הסטייפלער את עיניו הקדושות אל הבחור, והתחיל לומר לו - רבים החושבים שגדולי ישראל נולדו כך - ללא יצה"ר, מדמים שבגיל **חמש** הם כבר ידעו חמשה חומשי תורה, בגיל **תשע** כבר ידעו ששה סדרי משמנה, בגיל שתים עשרה כבר שלטו בסדרי נשים ונזיקין, והיו להם כשרונות חשק וכח התמדה, דע לך, כי כל סיפורי צדיקים שאתה רואה בספרים גורמים לרבים 'עגמת נפש וצער' גדולים, כי הם חושבים ראה נא איזה יצה"ר יש לי, אין לי כל סיכוי לגדול, **דע כי כל הסיפורים על הגדולים הם שקר - גדולי ישראל התמודדו התמודדויות קשות ונוראות, ודייקא** מכל המלחמות הקשות שערכו **מהם** גדלו והצליחו. אתה ידעת **כמה אני נאבקתי בימי חיי, כמה התאמצתי, כמה היה לי קשה, אבל לא וויתרתי, נלחמתי בכל הכח**. וכלומר, אל תרגיש לא יוצלח, ואל תחשוב כי דפוק אתה, כי אדרבה, הגדולים ביותר, גם להם יש מלחמות קשות ונוראות.

אחמ"כ הוסיף הסטייפלער, שמע היטב, בספרים הקדושים כתוב דברים חמורים מאד על מי שפוגם בקדושת ישראל, וכגון שכל מצוותיו וזכויותיו נשלחות לידי הסטרא אחרא, הוסיף הסטייפלער להביט בו, ואמר, רצוני לשאול אותך, מדוע כתוב בספרים רק את **העונשים**, מדוע לא כתבו שם גם **שכרו** של המתגבר ומעלותיו, ולפליאת הבחור,

בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו', ומקור הדברים כדאיתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פל"א) בשעה שעמד אברהם אבינו לשחוט את יצחק בנו 'היו 'מלאכי השרת צועקים ובוכים' (וכעין זה איתא גם בבב"ר נו ז, 'נשרו שלש דמעות ממלאכי השרת'), ועמדו המפרשים לבאר מה טעם בכו המלאכים, וביארו עפ"י מה דאיתא בגמ' (חגיגה ה:) 'שלושה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק' וכו', והתמיהה נודעת, כי בשלמא על מי שבידו לעסוק בתורה ואינו עוסק אכן יש לבכות מרוב כאב וצער, אך מה מקום יש לבכות על זה שאי אפשר לו לעסוק בתורה ומכל מקום מתגבר על כל קשייו ועוסק, אדרבה הרי אין לך שמחה גדולה מזו. הוסיף הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בספרו יין הרקח על הש"ס) להקשות שאם כן נעלת דלת בפני כל אותם המתייגעים בתורה אע"ג שאי אפשר להם, והרי כל עיקר מגמתנו הוא לעשות נחת רוח לפניו ית' ולא לצערו ח"ו.

ומבאר באופן המרעיד כל לב מרגיש, עפ"י דברי הט"ז (או"ח סי' רפח סק"ב) המבאר הא דאיתא באגדה שראו תלמידי רבי עקיבא את רבם בוכה בשבת ואמר עונג הוא לי, 'ונראה לי דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות שכן מצינו ברבי עקיבא בזוהר חדש שהיה בוכה מאד באמרו שיר השירים, באשר ידע היכן הדברים מגיעים', ועפי"ז יש לומר שאין הקב"ה בוכה מרוב צער על מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, אלא ה'בכיות' הם מרוב דבקות ועונג, כי כאשר יהודי מתגבר על כל הקשיים ברוחניות ובגשמיות העומדים בנגדו בכדי לעשות רצונו ית' מתעורר באותה שעה נחת רוח שאין למעלה הימנה, והקב"ה מגלה אהבתו אליו ומתקרב אליו ביותר עד שמרוב הדבקות בביכול 'הקב"ה בוכה עליו' [אמנם, פשיטא שהבכיה על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק שהם מתוך צער, וכלשון הישמח משה 'הא כדאיתא והא כדאיתא]. ובדרך זה יתבאר גם עניין 'בכיית המלאכים', שאף בכיות אלו היו מתוך עונג, כי בשמים ממעל התעוררה שמחה עצומה לראות ביצד בן אנוש מסוגל לשחוט את בנו יחידו שנולד לו בזקנותו.

וידו אוחזת - יעשה מה שבידו והקב"ה יגמור בעדו

בפרשתן (כז ו-ט), 'ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר וגו', ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך, לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אותם מטעמים לאביך וגו', הקשה הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, שלכאורה מה צורך היה שילך יעקב דייקא להביא שני גדיי עזים לאמו, והרי העיקר

ענה הסטייפלער תשובה חודרת כל העצמות - תשובה שהצילה את חיי הבחור - **כי לא שייך לתאר עלי גליון את מעלת המתגבר על יצרו, כמה שיכתבו עליו בכל הספרים עדיין אינו מביע מקצת דמקצת חשיבות ומעלת ושכר של התגברות פעם אחת.**

סיפרת שנכשלת, דע שבכל פעם שהתגברת ולא נכשלת אתה מתקן **עשרות מאות ואלפי פעמים שכן נכשלת,** ואתה מחזיר הכל לקדושה. למה אתה מתייאש, לך תתגבר עוד פעם, ותזכה למעלות הגדולות והנפלאות לשכר שהמתגברים יקבלו - שכר שאי אפשר לתארו בכתב.

הדיבורים הללו חדרו לעמקי לבבו ולכל עצמותיו, ונתנו לו עידוד, הוא הרגיש שיוצא משם אדם חדש, וקיבל כוחות עצומים להתגבר, כי עד אז הרגיש שהוא **מפסיד** כל הזמן עוד ועוד, ומעתה הרגיש **שהוא מרוויח מכל אותם התמודדויות ונסיונות,** הגם שעדיין עברו עליו תקופות קשות, הרי אותם דברים כדרבנות האירו עיניו, וב"ה הצליח לעבור והתעלה מעל התקופות הקשות מאד, וכל הצלחתו ואלפי תלמידיו הכל הכל בזכות אותם הדיבורים.

מן הבאר

מעידים אנשי אמת ששמעו בעצמם **מפי הגה"ח רבי אליהו ראטה זצ"ל שהרה"ק רבי שלמ'קה מזוועהיל זי"ע** אמר להם, הנה **בדורות הקודמים** היו מודדים לכנות איש בשם 'קדוש' (נוטר) דייקא אם הוא היה **קדוש מבואו ועד צאתו,** אבל כהיום הזה בדור אחרון דור הנסיונות, מודדים באופן של **לרגעים תבחננו,** כל רגע ורגע שהאדם שומר עצמו נחשב אז קדוש וכן הלאה. רגע אחד אינו נשפע מרגע שלפניו, אלא כל רגע שמשמר עצמו נחשב באותו זמן קודש קדשים (כאילו לא פגם מעולם).

הוא מה שהיא הכינה אותם מטעמים ליצחק, ולאיזה צורך נכתב פעולה זו בתורה שאין בה שום נפקא מינה מי הוא ההולך להביא את העיזים לעצם המעשה.

ומבאר ה'תפארת שלמה' בזה"ל, אכן הנראה כי התורה רומזת לנו עבודת האדם בנשתו אל התורה והמצות, והנה האדם יודע בעצמו שפל ערכו ומצבו והוא ירא לגשת ולפתוח שפתיו, גם בעת עשיית המצות בהנחת תפילין וכדומה בהעלות על לבבו עומק סודות הרמוזים בהם, ונפשו יודעת מאד כי לא השיגה ידו אחת מני אלף תעלומות החכמה, ונופל בדעתו וירא לגשת אל העבודה, וזה הרמז בפסוק ורבקה אמרה אל יעקב בנה, רומז לשכינה הקדושה אומרת אל האדם לך קח לי אתה תעשה כל מה שתמצא ידך לעשות, ואני אעשה אותם מטעמים לאביך להיות מוכשר בכל הכוונות הראוים להם, ולזה קודם התפלה אומרים ה' שפתי תפתח כי השם יעזור לנו לקבל תפלתנו ברצון. עכ"ל.

ומבאן תשובה לכל מי שנדמה בעיניו שאין בידו להצליח, ידע שאין הקב"ה מבקש מהאדם את ה'נצחון' כ, אלא שיעשה כל אשר בידו לעשות, ואם כה יעשה מובטח הוא שה' יגמור בעדו, והבא לטהר מסייעים בידו, ומעתה יתחזק ג' כל אחד ברוח חדשה להתחיל בעבודת השי"ת.

כה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח על התורה בפרשתן), וז"ל, ענין הבארות אשר חפר יצחק מלמדנו שלעולם לא ירפה האדם את ידיו מלהמשיך את העסק אשר התחיל, אל יאוש ואל בשלון, אם יצחק אבינו חפר ולא מצא מים חפר באר אחרת, עד שמצא מים, ואם רבו עליה חפר באר אחרת, וכ"כ המשיך במלאכת החפירה עד שסוף דבר חפר ומצא באר שלא רבו עליה, וקרא שמה 'רחובות'. כן הדבר בכל הענינים החומריים והרוחניים, הן במסחר והן בלמוד התורה ואם מי שהוא אינו מצליח בתחלה בלמודו, אל יעזוב את התורה כי 'סוף הכבוד לבוא', ואם נכשל תחלה אבל יעמוד על אמתתה לבסוף. עכ"ל.

בא וראה כמה ערך וחשיבות יש ל'רצון' ולהשתוקקות לעשות רצונו ית', שהנה נאמר (כה כב) 'ויתרוצצו הבנים בקרבה', וברש"י, 'כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכם לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכם לצאת', ולכאורה מדוע פרכם יעקב בחינם לצאת, וכי לא ראה שאי אפשר לו לצאת כי עשו עומד לפניו ומעכבו מלצאת.

ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה עוד יאמר ברש"י) על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (ח"א סט:) (בתרגומו) כל הרוצה ונכסף לראות ולדעת, אע"ג שאינו יכול להשיג הדבר, הכל משבחים אותו בשבח גדול על עצם השתוקקותו ורצונו הטוב. כיו"ב, יעקב אבינו ברצונו החזק לצאת פרכם אף שידע שלא יעלה בידו, ונכתב זאת זכרון בספר ללמדנו על מעלת הרצון אשר הכל משבחים אותו. ומסיים בזה"ל, וכן מעשי אבות ירשו בנים, שעומד בחנות מוקף בטרדות המשא ומתן, ובתוך כך בא לו מחשבה טובה ומפרכם לצאת לתורה, ואע"ג שלא יכול לצאת - שבחא איהו דיליה' (זהו שבחו).

ויתרוצצו הבנים - צער גידול בנים ל"ע

בפרשתן (כה יט-כה), 'ואלה תולדות יצחק וגו', ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו', ורבה בזה התמיהה הגדולה, היאך יתכן שליצחק אבינו שהיה 'עולה תמימה' היה בן רשע גמור בעשיו. וכואת בימינו אנו רבים השואלים במר נפשם

יב. ומצינו לרמז ענין נפלא בפסוק (כו כ-כא) 'ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו... ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה', **ולא נכתב כלל מי ניצח בזאת המריבה ביניהם**, כי כל ענין הבארות רומז כידוע למילי דשמיא, אכן בא הכתוב ללמדנו שבענייני עבודת ה' **אין כל נפקא מינה מי ניצח ומי הפסיד**, אלא העיקר הוא **לריב ולערוך מלחמת קודש באותו צר הצורר אותנו**, ומנסה בכל עת ושעה להכשילנו ולהורידנו לבאר שחת.

יג. הגה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע היה רגיל לומר, שהנה חז"ל דרשו על האמור (כה כג) 'ולאום מלאום יאמץ' - כשזה קם זה נופל, ויש לדקדק בלשון חכמים מרפא שלא אמרו כשזה נופל זה קם אלא כשזה קם זה נופל, ללמדנו שאפילו אם שקוע האדם ב'בוץ' עד למעלה ראש **אך תיכף כשמתמלא רוח חיזוק 'וזה קם' - מיד מחליש את היצר 'וזה נופל'** (הובא במאמר מרדכי).

על צרת הדור בירידת הבנים או הבנות מדרך התורה רח"ל, ונתקיים בהם על דרך הכתוב בתוכחה 'בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך' (דברים כח לב), ופירש ב'תרגום יהונתן' בְּנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן מְסִירִין לְעַם חִילוֹנֵי, וההורים בוכים ומבכים - על מה עשה לנו ה' כבה, וכתוצאה מכך הם מאשימים את עצמם ו'נאבלים' בכאבם האנוש יומם ולילה, דמעתם על לחיים ואין מנחם להם[יד].

וכבר יש שפירשו (ילקוט סופר להגה"ק רבי יוסף ליב סופר, יו"ל בשנת תרנ"ד, ועוד) **שזו היתה שאלת משה רבינו ע"ה** 'מפני מה צדיק ורע לו רשע וטוב לו' (ברכות ז.) **שלא** התכוון לשאול מדוע יש צדיק שרע לו בעניני עולם הזה, כי דברים אלו אינם בגדר 'טוב' ולא בעניני עולם הזה נמדד מה נחשב 'טוב' או להיפך, **אלא** עיקר קושייתו היתה, מפני מה יש צדיק ורע לו בגידול הבנים ולאידך גיסא יש רשע שזוכה לבנים הגונים יראים ושלמים.

ובאמת, ראשית דבר יש להקדים ולהבריז - נסתרים דרכי ה', אנו מאמינים בני מאמינים שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד[טו], ואין לנו בהם שום השגה כי 'מאד עמקו מחשבותיך'.

אמנם לשבר את האוזן ולהשקיט סערת הלב נציגה נא כמה טללי תחיה, כה פירש הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (רסיסי לילה נב ו) בדברי הגמ' הנודעים (ברכות י.) שחזקיה המלך חלה וישעיה הנביא עלה לבקרו, וכה אמר לו 'צו לביתך כי מת אתה', וכל כך למה כי לא עסקת בפריה ורביה, אמר לו חזקיה שעשה כן מאחר שראה ברוח הקודש שעתיד

יד. וכמו שביארו בזה מה שאמרו חז"ל (ברכות ז:) 'אמר רבי יוחנן בשם רשב"י, קשה תרבות רעה בביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג', כי הנה בכל צרה שלא תבוא, במחלה ושאר ייסורים פגעים רעים ושעות רעות ומלחמות רח"ל וכיו"ב, הרי האדם מאמין ויודע כי הכל מאתו יתברך, ואינו מדמה שהוא עצמו 'אשם' בדבר, **לא כן כשיש 'תרבות רעה' בבית, נראה להורים שצרה זו אינה בידי שמים אלא בידי אדם**, ובטוחים שנכשלו בחינוך ילדיהם.

אמנם, באמת עליהם להניח ולהפיס את דעתם, כי הכל מאת ה', **לא הם נכשלו ולא הם עשו מאומה**, שהרי עשו כל אשר לאל ידם עשות לטובת הבן והבת, וכל מה שנעשה הוא רק בגזירת הבורא יתב"ש מטעם הכמוס עמו.

טו. הנה כתב רש"י (פסוק ל) על מה שנאמר 'ויבוא עשו מן השדה והוא עיף, ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, אותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה, לפיכך קיצר הקב"ה ה' שנים משנותיו'. ולכאורה תמוה, מה הרוויח אברהם מזה שמת חמש שנים קודם זמנו, וכי מן השמים (אחרי הסתלקותו) לא יראה את הנעשה כאן בעולם... יש שביארו באופן נורא, **כי גם מה שנראה בהאי עלמא כדבר הקשה ביותר, צרה צרורה שאין למעלה הימנה, הרי משמים ממעל רואים את הטובה שנצמחת מכך**, ואילו היה אברהם אבינו מסתלק בזמנו ורואה **מכאן** את בן בנו עשו יוצא לתרבות רעה היה מצטער הרבה ואין זו 'שיבה טובה', על כן נפטר חמש שנים קודם זמנו, וכאשר הגיע לשמים וראה **משם** מה שראה, **אז הבין היטב כי אין כאן רעה אלא טובה גדולה.** וכדאיתא בספה"ק שבכדי שיזכה יעקב אבינו שתהא 'מטתו שלימה' וממנו יצמח כלל ישראל בקדושה ובטהרה היה נצרך שיצא עשו מיצחק לברר את הפסולת, וממילא יהיה יעקב איש תם ושלם לגמרי.

כיוצא בדבר ממש מסופר על הרה"ק רבי ישראל מגראדזיסק זי"ע הי"ד (בעל האמונת ישראל) אשר בעודו ב'מחנה ההשמדה' בימי הרס עולם במלחמה הנוראה, בטרם נלקח להיהרג ולהישרף על קדושת השם - בקשו ממנו הסובבים שיאמר להם דבר חיזוק באמונה. נענה ואמר, הרי **בעוד שעה קלה** יעלו נשמותינו בסערה השמיימה, **ושם** נראה את כל מה שעבר עלינו באופן אחר לגמרי מכפי מה שזה נראה כעת... ממילא אל תעצבו ואל יפול רוחכם...

בהאי עניינא אמרו לבאר את דברי רש"י על הפסוק בפרשתן (כז א) 'ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו מראות, דבר אחר, כשנעקד על גבי המזבח, והיה אביו רוצה לשחטו, **באותה שעה נפתחו השמים, וראו מלאכי השרת** (את מעשה העקידה) **והיו בוכים**, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו'. וצ"ב, וכי צריכים לפתוח את השמים בכדי שיראו המלאכים את הנעשה בזה העולם, שאברהם עוקד את בנו יצחק. ואמרו ביאור נורא הוד, כי בוודאי את הכל הם רואים מן השמים, אלא **שמשם אינם בוכים על זה כי שם רואים רק את הטובה שבדבר**, ועל דבר טובה וברכה אין בוכים, **רק בהביטם בזה העולם ורואים איך שבני ישראל נאנקים ונאנחים איש איש בנגעו ומכאובו על זה הם בוכים מאין הפוגות** עד שנסתמאו עיני יצחק עי"ז...

לצאת ממנו בנין דלא מעלי - מנשה מלך ישראל, השיב לו ישעיה 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד' (אין להתערב ב'סודותיו' של הקב"ה, מה שנצטווית עשה, ומה שטוב בעיני הבורא הוא יעשה), ומבאר הרה"ק את עומק הכוונה, כי ישעיה גילה לו שאותם בנים דלא מעלי הרי זה גופא מכבשי דרחמנא, הקב"ה הוא שגזר כן ואין איתנו יודע עד מה, הרי זו גזירה בכל הגזירות ואין לה כל ענין ושייכות למעשי האדם[טז], והנסתרות לה' אלוקינו[יז].

עוד עלינו להביא דבריו הנוראים של בעל ה'שבט מוסר' (בספרו 'סמוכים לעד' נח ד"ה ואתם פרו ורבו'), אשר עמד על 'חקירה עמוקה' זו, וביאר בזה הלשון, והתשובה, שהקב"ה חישב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (שמואל ב' יג יד), ומה עושה, כל הנשמות מדור המבול ואנוש והפלגה ש'אמרו לא-ל סור ממנו' (איוב כא יד) שותלן בכל דור ודור, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יד.) כדי שיתתקנו מעט מעט זעיר שם זעיר שם, וכיון שכן בשרואה הקב"ה צדיק גמור וכו' שותל שם מאותם נשמות[יח] אולי והלואי על ידי כל זה יבנם מעט מזעיר

טז. מעשה באיש יהודי שבניו סרו ל"ע מדרך התורה, במר נפשו בכה לפני הרה"ק רבי שלומקה מזוועהיל זי"ע, אמר לו הרר"ש, האם אתה אשם בדבר, ענה האב לא, א"כ עליך להסיח דעתך מכל המעשה, אין זה 'עסק' שלך, לכל אב יש בנים כאלו ובנים כאלו, כך גם 'אבינו שבשמים' **רוצה** שיהיו לו בנים כאלו ושיהיו לו בנים כאלו...

יז. חיזוק ועידוד כתב בפירוש 'עין אליהו' על ה'עין יעקב' (ברכות י.) מדוע נזכר כאן הלשון **כבשי** דרחמנא - נסתרות דרכי ה', שהנה מצינו בגמ' (ב"ק לח:) שהזהיר הקב"ה שלא להרוג את עמון ומואב כי עתיד לצאת מהם רות המואביה (ממואב) ונעמה אשת שלמה (מעמון), **אם כן נראה בעליל, שה' בורא רשעים משום שלבסוף יצאו מהם צדיקים.** וזהו שאמר ישעיה הנביא לחזקיה המלך, נכון הדבר שהנך רואה בנבואתך שיצאו ממך בנים שאינם הגונים, **אבל לא ראית את הסוף, שלבסוף יצאו מהם צדיקים,** ואכן מנשה ואמון בני חזקיה היו רשעים, אך מהם יצא יאשיהו המלך שהיה צדיק גמור.

ובאופן אחר ביאר, וכן כתב גם ב'יערות דבש' (ח"ב דרוש יד), כי הנה באמת הרבה מנשה לחטוא עד שהיו מלאכי השרת סותמים את החלונות לעכב תשובתו, אבל הקב"ה עשה לו מחתרת ברקיע לקבלו (סנהדרין קג.), והרי שחזקיה ראה שאין שום תקווה שיחזור למוטב, אבל לא ידע מ'כבשי' דרחמנא **'שאפילו הוא תועה גדול עם כל זה יועיל לו התשובה,** וזה השיב לו ישעיה בהדי כבשי דרחמנא למה לך, אפשר שיעשה תשובה'.

יח. הגה"צ פמ"מ רבי שמעון שפיצער (גליון הנפלא 'הביננו' חיי שרה תש"פ) מביא וז"ל, לפנינו מכתב ששוגר אלי ע"י **יהודי שנתנסה בנסיון זה,** ואשר נכנס בשעתו אל הרה"ק רבי ישראל אברהם **מסקולען** זיע"א כדי לשפוך בפניו את צערו. **וז"ל המכתב,** נכנסתי יחד עם נוות ביתי אל האדמו"ר באמצע הלילה, בשעה אחת וחצי. סיפרתי לו על בתנו שירדה מדחי אל דחי, ועל שאנו עושים ככל אשר לאל ידינו כדי לעצור את הידרדרותה לעבר עמקי שאול, אמרתי לו שאין אנו יכולים לסבול עוד צער זה בראותנו שכל השתדלותנו יורדת לטמיון, ונפש בתנו הולכת לאבדון ר"ל. האדמו"ר ליטף את ידי בכל אותה עת שדיברתי, **דמעות זלגו מעיניו,** אך פניו צהלו, אחר כך שאלה אשתי, מדוע דווקא אנחנו, מה הקב"ה רוצה מאתנו, למה נתן לנו בת כזו, למה סבב לנו לעבור שבעה מדורי גהינום, הלא הם יסורי הנפש הקשים ביותר שיכולים לעבור על אב ואם... אנחנו מקבלים זאת באהבה, אבל יחד עם כן רצוננו להבין למה.

האדמו"ר שתק והאזין, האזין ושתק, ואחר פתח את פיו ואמר, **הקב"ה יודע למי לבחור לתפקיד זה. הביטו נא, הנשמות באות לעולם בשביל תפקיד שאינו מוכר לנו. זה דבר טמיר ונעלם.** אלו חשבונות שמימיים שהקב"ה חפץ בהם. אלו הניסיונות האחרונים בטרם ביאת המשיח. **אף פעם לא היתה לישראל מציאות כזו - אלפי ילדים מהבתים הטובים ביותר, אשר גדלו אצל הורים שנתנו להם כל מה שהם זקוקים לו, חינוך, חום ואהבה, נופלים.** אבל אנו מאמינים שאם הקב"ה עשה כן, **יש לכך חשבון מדוקדק ותכלית ברורה, כי נסתרות דרכי ה' ואין אנו מבינים אותן.**

והוסיף, **יתכן מאוד שהנחת רוח שנשמות אלו הנמצאות בעמקי תהום עושות להשי"ת כשהם מוציאים אנחה או אפילו רק מחשבים מחשבה לכבוד ה', עולה על הנחת רוח שאנו עושים להשי"ת ע"י תפילת נעילה ואכילת מצה.** אך אין הקב"ה נותן אימון בכל אחד, ולכן **קודם ירידת נשמה כזו לעולם, הקב"ה בוחר בדיוק רב הורים נאמנים,** ורק הורים כאלו שיוכלו ללוות אותה ולתמוך בה כראוי ולהחזיר לאחר זמן, ואשר יוכלו לסבול את כל הצער והכאב שיתעוררו בעקבותיה, **רק להם הוא נותן פקדון זה.** לדאבוננו ישנם הורים שאין להם את היכולת לסבול את הצער,

אל הקדושה"ט, **ואעפ"י** שיהיה רשע גמור עם כל זה **אינו** ממש כמו שהיה בראשונה, דקדושת הצדיק יכול **להביאו** לגדר זה ברוב כוונותיו הקדושות. **מה שאין כן אם** הקב"ה היה שותלה בבית רשע **אחד** שהוא רשע, **וכשמת** הבן רשע מעולם **לא** יקנה **זאת** הנשמה שום עילוי - רק לעולם תהיה במדרגתו הראשונה, **כי אין** כוח ברשע להתחיל בתיקונו כמו הצדיק שברוב קדושתו יכול **להביאו** לכלל זה. **ואפילו שישתמד בא בהתחלתו** תיקון שכבר מודה שיש משניח בעולם ומקיים דת נמוסית לישוב ההמון, מה שלא היה בתחילה שהיה כופר במציאות יתברך ומכעיס תמיד בלי הפסק, וזהו **הטעם שפעמים יש לצדיק בן רשע. אבל הרשע הלואי** בתת לו נשמה גדולה **יוצא** ממנו בן צדיק, והקב"ה שולח שם נשמה גדולה, **שאם** יהיה להיפך **יצא** ממנו בן משחית כל העולם. וכיון שכן **אף** על פי **שיראה** אדם שעתיד להוליד כנים רשעים אינו יכול לבטל עצמו

ח"ו אין לנו טענות כלפיהם שהרי צער יסורי הנפש קשים עד למאוד, אבל **אשרי חלקכם** בזה ובבא, שאתם יודעים שיש לכם תפקיד ושאתם צריכים להתמסר לנשמה זו. דעו לכם **שחיפשו למעלה בשמים אב ואם כמותכם** ובחרו בשבילכם נשמה זו. והפטיר, אתם ממלאים את תפקידכם בגבורה עילאית כזו, **אני מקנא בכם**, יצאנו מן הקודש המומים מן הדיבורים שזה עתה שמענו. נסינו להתאושש, אך מיד נשמעה קריאתו של המשמש בקודש - הרבי ביקש שתשובו אליו. שבנו על עקבותינו והאדמו"ר אמר, אל תחשבו שכל מה שאמרתי לכם לא היה אלא כדי לחזק את לבכם. לא כן, אלא אמרתי לכם את כל האמת, ועתה אוכיח לכם דבר זה באות ובמופת, הוא פנה אלי ושאל, מה היו הוריך עושים אם ח"ו היו אחד מבניהם יורדים מן הדרך הישרה, לא הבנתי לאן חותר הרבי להגיע, אך השבתי, אם היה דבר כזה אצל הוריי, ללא ספק היו נוטלים את הבן וזורקים אותו מן הבית. אז פנה אל נוות ביתי ושאל, מה היו הורייך עושים לו היתה אחת מבנותיה מתלבשת כפי שבתכם מתלבשת היום, ענתה על אתר, הם לא היו מסוגלים לסובלה, ולא היו מחזיקים אותה בביתם בשופו"א. המשיך הרבי ושאל את שניהם, ומה היו אחיהם ואחיותיהם עושים במקרה כזה, ענו פה אחד - לא היו יכולים לסבול דבר כזה. אמר להם הרבי כמנצח, הא לכם ההוכחה... **הוריכם, אחיכם ואחיותיכם, הם יהודים טובים, אבל את הנסיון הזה לא היו יכולים לסבול, ועל כן לא בחר בהם ה' בשביל נסיון זה.**

והפטיר, בוודאי צריך להתפלל על ילדים כשרים ויראי ה', אבל לא מפני שאלו חנכו את בניהם טוב ממכם ולא מפני שהתפללו טוב ממכם, לא בגלל זה אין להם ילד כזה, אלא בגלל שהקב"ה בחר בכם דווקא מפני שהוא נותן בכם אימון, והוא יודע שתוכלו לעמוד בנסיון **ולקיים את התפקיד בנאמנות על ידי שתרעיפו אהבה וחמלה על נשמה זו.**

ובהאי עניינא נביא מה שסיפר אחד מהרבנים החשובים בעי"ת בני ברק, שבימים מקדם עברו עליו זמנים קשים בענייני פרנסה ועוד, נכנס אל רבו הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע ותינה את צערו בפניו, אמר לו הרבי הנה איתא במדרש איכה (פתיחתא כד) שבזמן חורבן הבית נזדעק אליהו הנביא וקרא לאבותינו ישיני חברון, ואמרו שם שאברהם פתח ואמר, רבש"ע למאה שנה נתת לי בן וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלושים ושבע שנים אמרת לי העלהו עולה לפני, ונעשיתי עליו כאכזרי ולא ריחמתי עליו, אלא אני בעצמי כפתתי אותו... לאחמ"כ פתח יצחק ואמר, רבש"ע כשאמר לי אבא 'אלוקים יראה לו השה לעולה בני' (לעיל כב ח), לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צווארי תחת הסכין, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני, פתח יעקב ואמר רבש"ע... עכשיו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחה, **לאחר שגדלתם כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גידול בנים**, כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני (עכ"ל), ולכאורה צריך ביאור אחר שראה יעקב כי לא הועילה זכות ה'עקידה' והשחיטה, וכי תועיל להגן עליהם זכות גידול י"ב שבטים. **אלא וודאי צריך ליישב, שלגדל י"ב שבטים חשוב יותר מעקידה...** ומכאן ימצא מזור מי שנתקיים בו **סבלתי עליהם צער גידול בנים...**

יט. שמענו ממכירי בעלי המעשה, מעשה באיש שבתו ירדה מדחי אל דחי (עד שנישאה לנכרי ל"ע), והנה כעבור זמן חלתה הבת בחולי קשה של ניוון שרירים, ואך בקושי נמצא לה דרך טיפול שהרופאים נתנו לזה בס"ה 30% סיכויי רפואה, מכיוון שכך נכנס אביה שהיה מוכן לשלם את כל הוצאות הטיפול אל הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, ושאלתו בפיו האם להשקיע בטיפול הלזה, וחלק מהשאלה היתה מאחר שהיא מחללת שבת ונשואה לנכרי וכו', האם אכן ראוי להשקיע כל כך כדי שתחיה וכנראה תשוב אז ח"ו לעבור כל אותם העבירות...

הגר"ח שקע בהרהוריו, ולאחר מכן נענה ופסק, אכן עליכם לעשות הטיפול, כי שמא תבריא ותהרהר בתשובה אפילו פעם אחת ובזה יש כבר **תכלית טוב** להאריך חייה.

מפריה ורביה, דבהדי כבשי דרחמנא למה לו, שאפשר שהקב"ה חפץ לשלוח בו מאותם הנשמות כמדובר בדי שעל ידו יתחיל תיקונם.

על כן חזקו ויאמץ לבבכם, אל תתבוססו בעברי[ב] ואל תחשבו לומר אבל אשמים אנחנו[ג], כי מלבד שאין שום תועלת בדברי[ד] הרי מחשבה זו בטעות

כ. גם יזכור כי תפקיד האב לאהוב את בנו בכל מצב שהוא, **ואהבה זו היא המועילה להם לדורות עולם**, ומצינו בפרשתן להרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע (דברי מאיר בפרשתן) **וז"ל**, שמעתי בשם הרה"ק ר פייוויש מבראדשין זצ"ל פי' הכתוב 'ויאהב יצחק את עשו **כי ציד בפיו**', ועפ"י פשוטו דברי הכתוב תצילינה אזני האיש, איך איש קדוש כיצחק אבינו ז"ל שקיים כל התורה כולה יאהב לעשו מחמת כי הביא ציד בפיו, ודברי חז"ל גם הם לפלא, האיך הי' יכול לרמות ולגנוב דעת איש קדוש כמוהו.

ואמר הקדוש הנ"ל זי"ע, בזה הדרך, **כי לרבו הקדוש בעל באר מים חיים זצ"ל הי' לו בן אחד שלא הלך בדרכי יושר כראוי לפני בן צדיק כמוהו, ואעפי"כ הקדוש ר' חיים זצ"ל החזיק את בנו במזונות ולבושין דיקר וכל הצטרכותו**, ובכל אשמורת הבוקר כאשר קם הרה"צ ר' חיים זי"ע לעבודתו פתח דבריו האיר בתפלה ובהתנצלות קדם רבון עלמין בזה"ל, **רבונו של עולם, הבט נא כאשר אנכי עושה עם בני, אעפ"י שאינו הולך בדרך תמים אעפי"כ אני עושה לו רב טוב וחסד, ואנכי רק בשר ודם, ומכ"ש אתה הוא אבינו אב הרחמן, טוב ומיטיב ורב חסד, בוודאי ראוי והגון לפניך להתנהג עם בניך כן, אעפ"י שח"ו אינם עושים רצונו של מקום, אתה כרחם אב על בן תרחם עלינו ותשפיע לנו כל הצטרכותינו, והק"ו תלמוד ממני רבש"ע.** ע"כ סיפר מרבו הרה"צ ר' חיים זצ"ל.

והנה איתא במס' שבת (פט:) לעת"ל יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי, וכן יאמר ליעקב ולאחמ"כ יאמר כן ליצחק, ומצינו שם שאברהם ויעקב לא ימצאו פתח זכות על בני ישראל, ורק יצחק אבינו ילמד זכות, ויפליג מאוד בטענותיו לפני הקב"ה שירחם על בניו, והוא לפלא (למה רק יצחק שהוא מידת הגבורה יטען להצלתם יותר מאברהם שהיה ממידת החסד). אלא ביאורו, כי אברהם אבינו היה לו בן ישמעאל והוא שילחו מעל פניו (בוודאי היה זה בהוראת הבורא - כל אשר תאמר שרה שמע בקולה, ולא באנו כאן לדבר על 'סוגיא' זאת, אם לשלח או להשאיר בבית, כי זה תלוי במצב ובמציאות, אבל באנו לדבר על גודל האהבה שיש להראות לבנים אלו), ויעקב היתה מיטתו שלמה, ורק ליצחק יהיה מה לטעון לפני הבורא, **רבש"ע ראה והבט כי היה לי בן הנקרא בפי כל עשו הרשע, אעפי"כ אהבתי אותו באמת, ורחמתיהו כאב לבן, אף אתה רבש"ע תלמוד ק"ו לרחם על בני שהם בניך היקרים אעפ"י שחטאו.** וזהו כוונת הכתוב ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, פי', למה אהב את עשו, למען יהי' לו ליצחק ציד וטענה חזקה בפיו לעת"ל כשאמר לו הקב"ה בניך חטאו ודפח"ח. עכ"ל.

סיפר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל פעם נכנסתי לחדרו של הסטייפלר זצ"ל וקידמני במאור פנים, וגילה לי חידוש נפלא שעלה היום בדעתו, כי שנינו ברש"י (פרשת ויצא כט יא) שכאשר ברח יעקב מעשיו רדף אחריו אליפז בן עשו במצות אביו להורגו והשיגו, **ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו**, אמר לו ומה אעשה לציוויו של אבא, אמר לו יעקב טול כל מה שבידי ועני נחשב כמת. הא למדת שאילו לא היה אליפז גדל בחיקו של יצחק לא היה חושב לרגע והיה הורג את יעקב וממילא בדליכא אבות ליכא תולדות, ולא היה קם 'כלל ישראל', ומה הציל את יעקב ואת כל הכלל - מה שגדל בחיקו של יצחק אעפ"י שהוא היה חוטא נורא ואיום, בא על אשת אביו, ואפילו הכי יצחק שהיה זקנו קירבו וגידלו בחיקו, ראה עד כמה אהבת אבות מועילה לבניהם ולנכדיהם, ששינתה את כל מהלך מחשבתו של אליפז, והצילה את כל הכלל.

וז"ל ספר 'מדרש פנחס' להרה"ק מקאריץ זי"ע (אות טז), **היה אחד אדם כשר שיצאו בניו לתרבות רעה ולכפירה, וצוה הבעש"ט לאביו לאהוב אותם ביותר ומחמת זאת יצאו מכפירה**, עכ"ל. וראיתי שיש המוסיפים הארה בהאי מעשה, כי ידוע גדולת כוחו של הבעש"ט לפעול ישועות בכל ענין וענין, והיה ביכלתו לפעול ישועה לאותו יהודי בהרבה דרכים, ומ"מ מאחר שהגיע לעת צרה כזאת הבין שאין דרך לפעול כי אם ע"י ריבוי אהבת אב לבן. - הגם שכפירה היא **במח** ואהבה היא מרפא **ללב**, מן הנראה שהכפירה באה לאדם ג"כ ממחסור שיש לו בלב...

מידי דעסקינן בחינוך הילדים, יש להביא מה שאמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בכתוב בסוף פרשתן (כח א) 'ויקרא יצחק אל יעקב **ויברך אותו** ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען', שלכאורה מה עניין הברכה לכאן, מדוע ברכו יצחק בשעה שבא להזהיר אותו שלא יקח מבנות כנען, ועוד, מדוע נכתב דבר זה בתורה ולשם מה עלינו

לדעת שיצחק ברכו אז, אלא ביאורו, כי התורה באה ללמדנו, **שהרוצה לחנך את בניו ולהרחיקם מן הרע - אל יעשה זאת מתוך כעס ורוגז, כי אלו יביאו תוצאות הפוכות, אלא רק מתוך אהבה וחיבה**, על כן, כאשר רצה יצחק לצוות אל יעקב קרא לו וברכו מקודם מתוך אהבה גדולה, ורק אז אמר לו לא תקח מבנות כנען, כמי שאומר לו, מיין קינד עשה זאת למעני... (הובא ב'החפץ חיים ופעלו' ח"ג עמ' תתשיד).

שמעתי מאיש צדיק, שנוו"ב השתתפה בשמחת 'שבע ברכות' ולנגד עיניה ראתה כי זקנתה של הכלה היא חשובה ומורמת מעם וכל הנהגתה ממש כ'רבנית' (בדרגה גבוהה הרבה יותר משאר בני המשפחה משתי הצדדים).

מן הבאר

הנה כתיב בפר' בראשית לאחר חטא עץ הדעת 'ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי' (ג כ), ולכאורה מה עניין קריאת השם לכאן, ואין מקומו אלא לעיל (סוף פרק ב) היכן שנאמר שהביא הקב"ה את חוה אל האדם, 'ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי' וגו', אלא כי לדאבון לב חוה חטאה והחטיאה את האדם והביאה יללה לעולם, אך דייקא באותה שעה נאמר עליה 'כי היא היתה אם כל חי', כלומר, **רמז לה, שכל שיחה ושיגה מעתה יהיה מבלי להתעסק עם מה שהיה, אלא יהיו פניה פונים אל העתיד - להיות אם כל חי...** וכך גם בעניין הזה, זכרו היטב 'כי היא היתה אם כל חי', יש לכם תפקיד גדול להמשך החיים, לגדל את שאר הילדים לתורה ולמצוות, ואל תחשבו על העבר...

וכאשר דברה עימה והביעה הערכתה על התנהגותה המרוממת כל כך, אמרה לה הבה אספר לך את 'סיפור חיי', הוריי היו 'גרושים', וכל שנות ילדותי ונעוריי עברו תחת קושי מחסור וצרות... גם התנהגותי היתה בהתאם לכך, מספיק שאציין לפנייך כי בכל 'שני וחמישי' נשלחתי אחר כבוד מבית הספר הביתה, והנה באחד מהלימודים נזדמן שלמדתי אצל (אימי מורתי) הרבנית הצדקנית מלעלוב ע"ה סדר הכשרת עופות, מליחה וכו', באחד השיעורים הביאו בפנינו לשם המחשת ההלכות חתיכות בשר, והרבנית הראתה לנו 'סדר מליחה' כיצד, וכראותי חתיכות בשר מלאות דם הכרזתי בקול 'איכס....' - נפשי בוחלת בכל זה, וכל זה מגעיל אותי.

הרבנית קראה לי לצד, בחום עטפה את ידי בשתי ידיה, ומתוך חמימות זו אמרה לי הנך בת ישראל כשרה, ולא מתאים לך לומר על מעשי ה' שזה מגעיל, וחזרה על דבריה במשך עשרים מינו"ט (דקות), הנך בת ישראל כשרה וכו', והכל מתוך חמימות ואהבה (בכל הלשונות והאופנים, אידיש ולה"ק וכו'), ואגלה את מצפוני לבי, כי באמת עברתי הרבה הרבה 'מעברים' בחיי, **ולפי החשבון הייתי כבר מתגלגלת למנזר** וכו', **אמנם בכל עת ושעה הייתי נזכרת בדבריה אלו והם נתנו לי כח לעמוד איתן והעמידו אותי בקרן אורה בכל סוג ומין מצב...**

כא. וכבר איתא מהקדמונים, כי אותם שעשו מה שבידיהם מקבלים שכר מלא כאילו היה להם בן צדיק. וכלומר, שנחשב להם כמו שעשו בשלימות הגמור את הנדרש מהם, וגם נחשב להם כמו שהעלו תוצאות טוב באופן הכי טוב (ומה שבפועל נעשה, אין זה קשור לאדם, אלא להקב"ה שהוא בורא ומנהיג את העולם כרצונו).

וכאותו דבר נורא אמרו, שהנה **לאברהם אבינו היו שמונה בנים**, ישמעאל ויצחק, ועוד שישה האמורים בסוף פרשת חיי שרה, וכדכתיב (לעיל כה א-ב) 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח', ומתוך כל משפחה גדולה זו נשאר **רק בן אחד ההולך בדרכי ה'**, ומכל מקום נאמר על אברהם 'כי ידעתיו **למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט**' (לעיל יח יט), והרי שאין שום נפקא מינה בתוצאה **אלא, אם האדם עשה את כל מה שבידו לעשות נחשב לו כמו שעשה הכל בשלימות**, וזהו שהעיד הכתוב בשבחו של אברהם, **שהיה מצוה את בניו ואת ביתו אחריו - ומה שהם בחרו שלא ללכת בדרכי ה' אין זה 'נוגע' כלל...**

כב. ועל דרך שכתב רבינו הרשב"ם לפרש מה שהזהירו המלאכים את לוט 'אל תביט אחריך' (לעיל יט יז) **כי המביט אחריו מתעכב בדרך**... כיוצא בדבר המביט אל ה'עבר' לחפש אשמתו, הרי הוא מתעכב בדרך שעליו להמשיך, להיות הורים שמחים המגדלים ילדיהם כראוי וכנכון.

וכבר פירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע כי כך ציווה המלאך אל לוט **'אל תביט אחריך' - על הנפילות שהיו לך. כי הבט וראה - אשת לוט הביטה לאחוריה, מה עלה בסופה - 'ותהי נציב מלח'**... אמור מעתה, כי זה לעומת זה, **הרואה את העתיד ואינו מביט אחריו הרי הוא 'נציב סוכר'**...

יסודה 'כי בהדי כבשי דרחמנא למה לך', והיא רק מעצת היצר לרפות ידים ולשבור לב ולהפיל יאוש. אלא המשיכו להרבות בתפילה ובתחנונים להשיב לב בנים על אבותם[כג], ועי"ז נזכה לשבו בנים לגבולם בעזהי"ת[כד].

ברכנו אבינו כולנו כאחד ב'טל השמים ובמשני הארץ' ובשאר כל הברכות האמורות בפרשה[כה] ברו"ג, בסימן טוב ובמזל טוב[כו], כלה שעיר וחותנו[כז] ויעלו לציון מושיעים לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה במהרה בימינו, אמן.

כג. יש מרמזים, מדוע לרחל אמנו אמר ה' (ירמיה לא טו) 'מנעי קולך מבכי', ואילו בלאה אחותה כתיב 'ועיני לאה רכות' (להלן כט יז) ולה לא נאמר מנעי קול מבכי. **אלא ביאורו, כי בכייתה של לאה היה על בניית בית נאמן בישראל, בית שמגדלים בו בנים צדיקים, בכיה זו חשובה למאד, עד שלא רצה הקב"ה לומר לה 'מנעי קולך מבכי'...**

כד. וכך מובא ב'מעשה איש' (ח"ה עמו קטו) שהגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אמר פעם להגאון ר"י גאלינסקי זצ"ל על בן קיבוץ שחזר בתשובה - כי בזמן שאביו (של הבחור) החמיץ וירד מדרך הישר בכה אביו (של האב) בדמעות. וכלל הוא כי **דמעות אינן הולכות לאיבוד** (והשפיעו לכה"פ על נכדו).

ידוע שהגה"ק ה'חזון איש' אמר (וכן היה מרגלא בפומיה של הסטייפלער זי"ע) שלפעמים נראה 'בחור' שאין לו טעם בלימוד, ולפתע ביום מן הימים נפתחים בפניו מעיינות החכמה, והוא מתחיל לעלות ולהתעלות בתורה ועבודה, והגורם לזה, כי בימי קדם בכתה זקנתו בתפילתה בשעת הדלקת נרות שבת 'וזכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה'...' והנה דמעות אלה נחסמו בשעתו על ידי קטרוגים ל"ע, ולאחר שנים הגיע הזמן נתכפר העוון ובטל הקטרוג, ומיד עלו אותן הדמעות לפני כסא הכבוד ופעלו בשמים שאכן יגדלו צאצאיה לתלמידי חכמים וכל מידה טובה המוזכרת בתפילה הנ"ל.

כה. וכך ביאר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות יב) בשם הרה"ק מווארקא זי"ע הטעם שסיבבו מן השמים שיטול יעקב את הברכות כשהוא נדמה במראיתו לעשו, כי **'כל הברכות ומעשה אבות סימן לבנים, והברכות היו עד סוף כל הדורות**, מעתה, אם היה יצחק אבינו ע"ה מברך ליעקב בבחינת יעקב, אז לא היו ראויים הברכות אלינו רק כשהיינו בבחינת יעקב, **ולזה היתה סיבה מהקב"ה החפץ בטובת בניו ורב חסד לברך את יעקב כשנדמה לו שהוא עשו, ואין לך אדם מישראל הגרוע מעשו**, נמצא שבכל עת הננו ראויים לברכות'...

כו. כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (מועד לכל חי סי' כו אות ה) **כל חודש כסליו, כי מזלו גד, יהיה מוצלח להרים מזלו לכל עסקיו וכל ענייניו בעזרתו יתברך שמו.**

כז. ה'בעל הטורים' (סוף פר' חיי שרה) דורש 'סמוכים', שנאמר בסוף פר' חיי שרה לגבי ישמעאל 'על פני כל אחיו נפל', ואחר כך כתיב (בריש פרשתן) 'ואלה תולדות יצחק' לרמז **כשיפול ישמעאל באחרית הימים** (ילקוט שמעוני רמז עט) **אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק.**

יעקב ועשו האמורים בפרשה (רש"י בריש פרשתן)

ביארו בספרי הקודש כי אין יעקב מתעלה למדרגתו הגבוהה כי אם מחמת שיש לו עשו צמוד בלוח לבו שאינו מניח לו לעבוד את ה' מתוך מנוחה, אלא מציב לפניו בכל עת נסיונות שעליו להתגבר עליהם ומשם חיותו ומדרגותיו של יעקב. סופר על הגה"צ רבי מאיר שפירא זצ"ל, כשהגיעה ה'משלחת' להזמינו לכהן כרבה של העיר לובלין, אמרו לו בני המשלחת שכל בני העיר מחכים עליו... שאל הר"מ, האם אכן כל הקהל מחכים לבואי, ענו בני המשלחת, בוודאי, הרי עבור זה באנו. שאל הר"מ שוב, שְׁאֵלְתִי, האם **כל** בני העיר רצונם בכך, וענו בהן, והוסיפו לומר, **עכ"פ רוב הקהל והרי 'רובו ככולו'**. אמר הר"מ, לזאת התכוונתי, כי בכל מינוי רב יש עוד צדדים, יש הרוצים מועמד אחר, יש שאין מתרצים בשניהם, וברצוני לדעת האם כולם פה אחד מסכימים, ענו המשלחת, אם הרב שואל ודורש עכל כך נענה את האמת, **אכן יש מעט מתגנדים...**

בני המשלחת דימו שאחרי שר"מ שמע את דבריהם לא יאבה לקבל את התפקיד, אמנם, למרבה הפלא **נענה בהתלהבות, אה, יש מתנגדים, ובשמחה רבה אמר, אם יש מתנגדים אכן אקבל עלי את התפקיד**. המה תמהו מה כוונת הרב, מדוע הרב כל כך מתאווה שיהיו לו בעירו מתנגדים, מה חשיבות מצא בזה. וליישב תמיהתם אמר להם הרב מאמר נורא, הנה מצינו במעשה העקידה שאברהם אבינו נתנסה נוראות, כי השטן פעל ככל אשר היה ביכולתו להטותו מלעמוד בנסיון, הציג עצמו כנהר וכו' וכו', ואברהם אבינו התגבר עליו בכל כוחו. ויהי אחר שהכריז המלאך מן השמים 'אברהם אברהם' אל תעש לו מאומה, נשא אברהם את עיניו ומצא איל נאחז בסבך, והעלהו לעולה תחת בנו, וצ"ב, מאין ידע אברהם שיש מצוה בהקרבת האיל, אולי גם מדמיונות השטן.

אלא ביאור הדבר, כי איתא ברש"י, שהיה האיל רץ אצל אברהם, **והשטן סובכו ומערבבו באילנות**. מזה הבין אברהם שהאיל בא מצד הקדושה, כי מה שבא מצד השטן בא בנקל, **וכל מה שבא בקושי הוא מצד הקדושה**. ואמר הר"מ, אף כאן, עלה בלבי ספק האם הצעת הרבנות שהצעתם לי באה אלי מצד הקדושה, שאוכל לפעול לצרכי הרבים, להרבות גבולי הקדושה, לתקן הדת ולהלחם עם הפורצים בחומת הקדושה וכו', או שאינה אלא עצת היצר להפריע אותי מהלימודים וכו'. אמנם כששמעתי שיש התנגדות, והיינו שלא יעלה לי הדבר בנקל, אז הבנתי שאכן הרבנות באה אלי מצד הקדושה ולכן קבלתי את ההצעה.

ולדידן אין צריך להאריך, אלא הענין פשוט, לאפוקי ממחשבות איש שביום שהלך לו בנקל, הצליח בתורה ותפילה וכן לאידך במעשי ידיו הכל הלך כשורה בנקל, אז מרגיש כי ה' עמו והוא מצליח, לאידך יש ימים או תקופה או ענין

מסויים ברוח או אפילו בגשם שאינו רואה בו הצלחה, כל מה שהוא עושה אינו מצליח וכו' ומתחיל לחשוב שמא איני מתנהג כראוי איני הולך בדרך הנכון וכו', כל זאת הוא דייקא להיפך, ויכנס לישיבתו של אברהם אבינו, שם לימדו דייקא להיפך, והיינו, כשבא בנקל יאמר מי יודע מאיזה צד בא הדבר - אולי מהשטן וגונדא דיליה, אבל בעת הקושי בסבך אז ידע כי הוא מצד הקדושה, ובוודאי שהקב"ה שלח לי הנסיון, הקב"ה נמצא עמדי ורוצה לראות איך אני מתנהג...

עוד אספרה, באחד הימים הגיע 'משולח' אל הגה"ק בעל התוס' יו"ט זי"ע ואמר לו שהוא מאסף נדבות לישיבתו של הב"ח בקראקא, כי המצב בישיבה קשה עד מאד... נענה התויו"ט, הנה ישיבתו של הב"ח כה חשובה - לא מספיק שאתן לך נדבת ממון, אלא בעצמי אצטרף אליך ואהלך עמך על פתחי הנדיבים בעם. החלו שניהם יחדיו להלך בחנויות היהודים, ובעלי הבתים אכן פתחו כיסם וליבם, וכל אחד הרים תרומה הגונה ביד רחבה ונפש חפיצה, ונאסף סכום עתק וגדול מאד.

כעבור שעה עברו בסמוך לביתו של התויו"ט, אמר התויו"ט למשולח הבה נכנס הביתה לנוח מעט ולאחמ"כ נמשיך... ואכן, בהיותם בבית נחו מעמלם גם סעדו לבם, בגמר הסעודה יצאו להמשיך בדרכם, אז יצא התויו"ט ראשון ונעל את הדלת לאחוריו כשהוא משאיר את המשולח לבדו בבית הנעול... המשולח החל לדפוק על דלת הבית (מבפנים) בקולי קולות, עוברי אורח שעברו שמעו וראו את הנעשה וניגשו למקום המהומה. שאלו בני העיר את הרב, מה אירע כאן, ומדוע חבש אותו הרב בבית האסורים, נענה הרב וסיפר את כל דבר המעשה, וכה אמר להם, הלה בא לאסוף ממון לישיבתו של הגה"ק הב"ח, כל דבר המעשה אינו מריח טוב, הביאו נא כאן כמה מגיבורי העיר, יכנסו נא לביתי ויחקרו אותו היטב עד אשר יוודע מה נעשה כאן.

וכן עשו למעשה, חקרו היטב את האיש בחוזק יד, עד שהודה בעצמו שהוא 'מומר', וכל הכסף שאוסף אינו עבור ישיבה, אלא לצורך העברת יהודים על דתם... הכל התפעלו מרוח הקודש של התויו"ט, אבל התויו"ט בעצמו נענה, אין כאן כל רוח הקודש, אלא ביאור הדבר, כי אין זה פעם ראשונה שהנני מאסף כספים לצרכי בני ישראל, בכל פעם דוחים אותי העשירים (וגם אנשים פשוטים), זה אומר בא למחר, וזה אומר אין לי כעת, וזה אומר המצב קשה, וגם אלו שכבר נותנים לא כולם נותנים נתינות הגונות, ואילו היום הכל הלך בהרחבה גדולה, **כולם פתחו וכולם נתנו, וכולם נתנו נתינות הגונות מאד**, והבנתי שאין זה מצד הקדושה, כי בענינים הבאים מצד הקדושה מיד בא השטן ומכניס עצמו ראשו ורובו להפריע מאד, וכל טצדקי יעשה להפר ולהפריע, וכאן שהכל הלך למישרים הבנתי שאיננו הולכים בדרך ישר.

ישקו העדרים

עוד בענין זה, ידוע שבני מדינת יאפאן (יפו) אוהבים לאכול דגים טריים שנשלו זה עתה מהים, ויהי באחד הימים התרוקנו חופי הים מדגים אחרי שכבר שלו כ"כ הרבה דגים לרוב. הוכרחו הדייגים להכניס אניות גדולות למעמקי הים, ומשם הביאו את הדגים, אמנם, מאחר שארך ליסע זמן רב ממעמקי הים עד העיר, הרגישו כל בני העיר ה'מומחים' בעת אכילתם שכבר אבדו הדגים מטריותם, ופסקו מלקנות דגים. הסוחרים לא ידעו מה לעשות, עד שהחליטו להעמיד פריזערעס (מקפיאים) גדולים על האניות, כדי שמיד בצידת הדגים יכניסו אותם להקפאה, ואז יפשירו אותם על שפת הים, אבל עדיין לא היה טעמם ערב ושוב פסקו מלקנות, עד שהוציאו הפריזערס מהאניות ומילאו שם בריכות גדולות עם מי הים, ועדיין לא הועיל.

ישבו חכמי מועצת נפש הדג ובדקו, מדוע אין הדגים טריים וערבים, הרי הם עושים את דרכם ממרחקים עד שפת הים **בתוך מים** מלוחים, עד שהעלו במסקנתם, כי בתוך הים יש דגים גדולים תנינים שרוצים לטרוף את הדגים הקטנים, כן יש שם גלי הים, ויחד עם זה עליהם לתור אחר אוכל להשיב נפשם, ולכן אינם רגועים, ותמיד הם בפעולת ריצה בריחה ורדיפה, והם ב'חיות' לא בעצלות, וזה משביח טעמם עד לאין ערוך, לא כן הדגים השוהים בבריכות אשר באניה, יש להם אוכל להשיב נפשם, אין להם רודפים ואינם צריכים לרדוף אחרי אף אחד, הרי הם שוהים במנוחת העצלות ועצלות זו פוגמת טעמם.

לבעיה זאת לא נמצאת עצה ופתרון, עד שהגיע אחד מזקני יאפאן עם עצה מיוחדת, שבכל בריכה יכניסו כריש קטן, וכריש זה ינסה לטרוף מהם, והגם שיגרם מכך הפסד מכך שהוא יאכל חלק מהדגים, אבל הנשארים יעסקו בכל עת בפעולת בריחה וכו' ויהיה בזה מעין חיותם ופרישקייט שיש להם בתוך הים, וטעמם יהיה ערב ומתוק, וכן עשו, והיה טעמם ערב עד מאד והכל שבו לקנות דגים לרוב וענף הדגים התעורר לתחיה.

ולדידן, כל איש באשר הוא, יש לו הרבה נסיונות וקשיים שהיצר מעמיד לפניו, אינו נותן מנוחה ביום או בלילה, בא איש זה וחושב להתייאש ולהרים ידיו - אין לי כח יותר, ובאמת על האדם לדעת כי כל זה אינו בא לקלקל, להרוס לנו את החיים, אלא המאבק עם היצר מכניס באדם חיות וכוח להתעלות, להגיע לתכלית הנרצה. משם חיותנו וקיומנו. הקב"ה העמיד אותו כי דייקא באופן זה נתייצב על דרך טוב.